

ET

ET

ET



EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 3.7.2009
KOM(2009) 324 lõplik

VALGE RAAMAT

IKT standardimise ajakohastamine ELis – edasised sammud

VALGE RAAMAT

IKT standardimise ajakohastamine ELis – edasised sammud

1. IKT STANDARDIMISPÕHIMÕTETE MODERNISEERIMINE

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) on konkurentsivõime tõstmise alus ning üks olulisim 21. sajandi tööstussektor. 2007. aastal oli Euroopa IKT tööstuse käive 670 miljardit eurot ning selles sektoris sai tööd üle 5 % kogu ELi töötajaskonnast. Et aidata täiel määral kaasa majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava elluviimisele, vajab Euroopa IKT tööstus kindlaid raamtingimusi, ning seega on IKT standardimine vägagi tähtis. Ning veel, kuna IKT vahendeid kasutatakse kõigis majandussektorites, võib ELi tõhus IKT standardimise poliitika aidata kaasa uute tehnoloogiate ja rakenduste kiiremale kasutuselevõtule, mis omakorda tuleb kasuks ELi majanduse konkurentsivõimele tervikuna.

Standardimine on tööstuse, tarbijate, ametiasutuste ja teiste huvirühmade vabatahtlik koostöö tehniliste kirjelduste väljatöötamiseks. Tööstuses kasutatakse standardeid, et vastata turu vajadustele, nagu näiteks konkurentsivõime toetamine, innovatiivsete lahenduste kasutuselevõtu tagamine või siis koostalitlusvõime suurendamine. Ametiasutused viitavad standarditele õigusaktides, poliitilistes põhimõtetes ja hangete tegemisel, et saavutada ühiskondlikke eesmärgi nagu näiteks turvalisus, koostalitlusvõime, kättesaadavus, keskkonnanõuete täitmine jne. Samal ajal kui tööstuses võivad kasutusel olla mistahes standardid, siis ametiasutuste jaoks on oluliselt soodsam või lausa kohustuslik selliste standardite kasutamine, mis saadakse avatud, läbipaistva ja kõiki aspekte arvestava protsessi tulemusena. Samas saavad ametiasutused standarditele viitamise ja nende kasutamisega soodustada tööstuse konkurentsivõimet ja konkurentsi ennast, mis tuleb kasuks tarbijatele.

ELi praeguste standardimist käsitlevate põhimõtete¹ rakendamine põhineb Euroopa standardiorganisatsioonides tehtaval tööil ja nende organisatsioonide koostööl rahvusvaheliste standardiorganisatsioonidega. See võimaldab komisjonil kutsuda Euroopa standardiorganisatsiooni tegema konkreetseid standardimise algatusi ning laseb ELil ja liikmesriikidel viidata nende organisatsioonide kehtestatud Euroopa standarditele õigusaktides ja poliitikas. Praegused IKT standardimist käsitlevad põhimõtted arvestavad teatavaid IKT eripärasid, nagu näiteks koostalitlusvõime olemasolu ning võimaldavad paindlikkust juhtudel, kui viidatakse IKT standarditele riigihangete puhul².

Olukord IKT standardimisel on viimase kümnendi jooksul märkimisväärselt muutunud. Traditsiooniliste standardeid kehtestavate organisatsioonide kõrvale on tekkinud aktiivseid, spetsialiseerunud ja enamasti ülemaailmseid foorumeid ja konsortsiume ning mitmed neist on ühinenud maailma juhtivateks IKT standardite väljatöötamise organisatsioonideks, näiteks võib tuua organisatsioonid, kes vastutavad interneti- ja veebistandardite eest. Selline asjade käik ei peegeldu ELi standardimise põhimõtetes. Foorumite ja konsortsiumide standarditele ei saa praegu viidata, isegi sel juhul mitte, kui neist oleks kasu poliitiliste eesmärkide

¹ EÜT L 204, 21.07.1998, lk 37. Direktiiviga 98/34/EÜ konsolideeriti muudatused nõukogu 28. märtsi 1983. aasta direktiivis 83/189/EMÜ ja seda muudeti täiendavalt direktiiviga 98/48/EÜ, et hõlmata ka infoühiskonna teenused.

² Nõukogu otsus 87/95/EÜ (EÜT L 36, 7.2.1987, lk 31).

saavutamisel. Otsustavaid meetmeid võtmata riskib EL sellega, et jääb tagaplaanile IKT standardite kehtestamisel ning standardeid kehtestatakse vaid väljaspool Euroopat ning arvestamata Euroopa vajadusi.

Neid seisukohti on liikmesriikidega põhjalikult arutatud ja nõukogu on rõhutanud vajadust edendada standardite kehtestamist valdkondades nagu IKT, toonitades, et praegu kehtivat Euroopa standardimissüsteemi tuleb kohandada vastavalt kiiresti arenevate turgude vajadustele, eelkõige teenuste ja kõrgtehnoloogiliste toodete puhul³.

ELi IKT standardimise poliitika ajakohastamine on äärmiselt vajalik ja standardite kehtestamise potentsiaali tuleb maksimaalselt kasutada. Muud moodi ei suuda EL infoühiskonna vajadustega kaasas käia ega Euroopa poliitika paljusid olulisi koostalitlusvõimet nõudvaid eesmärke (e-tervis, juurdepääsetavus, turvalisus, e-ettevõtlus, e-valitsus, transport jne) saavutada ning seega võivad tekkida takistused isikuandmete kaitse rahvusvaheliste standardite väljatöötamise ja edendamise kiirendamisel. Kõnealune eesmärk on püstitatud teatises, milles käsitletakse Stockholmi programmi⁴.

Laias laastus on vaja tegeleda järgmiste poliitiliste eesmärkidega:

- innovatsiooni ja konkurentsivõime käivitamine: selleks on vaja kohandada IKT standardimise poliitikat turu vajaduste ja poliitiliste arengutega;
- kõrgekvaliteediliste IKT standardite kiire kehtestamine tööstuse, sealhulgas väike- ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks, et tagada konkurentsivõime maailmaturul ja tulla vastu ühiskonna ootustele;
- Euroopa IKT standardimise positsiooni parandamine ülemaailmsel tasandil;
- tarbijate olukorra parandamine Euroopa ja rahvusvahelise IKT turgude konkurentsi soodustamise kaudu;
- siseturu tugevdamine (kehtestades ühised kriteeriumid ja protsessid IKT standarditele viitamiseks ELi õigusaktide, poliitiliste põhimõtete ja hangete puhul);
- IKT standardite kvaliteedi, ühtsuse ja järjepidevuse suurendamine;
- IKT standardite rakendamise toetamine.

Et värskendada Euroopa IKT standardimise poliitikat, algatas komisjon läbivaatamise ja korraldas selleks uuringu, mille käigus analüüsitakse praegust ELi IKT standardimise poliitikat ja antakse edasisi soovitusi selle arendamiseks tulevikus. Uuringu aruanne⁵ avaldati 2007. aasta juulis ja sellele järgnesid veebiarutelud. Saabunud kommentaarid avaldati veebilehel Europa⁶ ja 2008. aasta veebruaris peeti kõigile huvilistele mõeldud konverents,⁷ et arutada läbi uuringus esitatud soovitusel ja nende kommentaarid.

Tulemuseks oli see, et otsustati koostada valge raamat ning selgitada välja, kui suur on üksmeel võimalike poliitiliste valikute ja konkreetsete meetmete ettepanekute suhtes, mis

3

http://www.eu2006.fi/news_and_documents/conclusions/vko50/en_GB/1165932111543/_files/76410530393686600/default/92107.pdf

4 Teatis: Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala kodanike teenistuses. COM(2009) 262.

5 http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/standards/piper/full_report.pdf

6 http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/standards/piper_en.htm

7 http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/standards/cf2008_en.htm

aitaksid IKT standardimise Euroopa Liidu poliitikal tööstuse ja ühiskonna vajadusi paremini rahuldada.

Samas kui IKT standardimise Euroopa Liidu poliitika peaks jätkuvalt põhinema vabatahtlikkusele ja turu vajadustest lähtuval standardimisel, tehnoloogia neutraalsusel ja huvide tasakaalu põhimõttel, on praeguse süsteemi parandamise esmased valdkonnad:

- luua IKT standardite poliitika, mis hõlmab IKT sektori globaalset dünaamikat ja nõudeid ning peegeldab infrastruktuuri ja rakendusvaldkondade mitmesuguseid vajadusi;
- muuta IKT standardimine ning IKT standardite ja spetsifikatsioonide kasutamine integreeritumaks;
- tugevdada tööstuse konkurentsivõimet ja ausat konkurentsi IKT standardite ja spetsifikatsioonide kiirema rakendamise teel;
- tugevdada igakülgset IKT standardite väljatöötamise alast koostööd, nii Euroopa kui ka maailma tasandil.

2. IKT STANDARDIMISE AJAKOHASTAMISE PEAMISED PÕHIMÕTTED ELis

2.1. ELi õigusaktide ja poliitiliste põhimõtetega seonduvad IKT standardite tunnused

Et hästi kättesaadavate standardite kasutamine ELi õigusaktide ja poliitiliste põhimõtete toetuseks oleks hõlpsam, on vaja kehtestada nõuded, mis oleksid esitatud selliste standardite (ja vastavate standardimise protsesside) tunnuste loeteluna. Need tunnused tagavad, et arvestatakse üldisi poliitilisi eesmärgi ja ühiskonna vajadusi. Tunnuste loetelu võib olla vaja edaspidi selgitada, eriti just intellektuaalomandi õiguste põhimõtete osas, et võtta arvesse tekkivaid lähenemisviise tarkvaraarenduses, nagu näiteks „avatud lähtekoodi” mudelit.

On tehtud ettepanek kasutada tunnuste loetelu alusmaterjalina WTO välja töötatud kriteeriume rahvusvaheliste standardiorganisatsioonide jaoks. WTO kriteeriumide ja IKT standardimise ELi poliitika aluseks olevate tunnusjoonte seotus on toeks asjakohaste toodete, teenuste ja rakenduste vabakaubandusele ning samasuguseid kriteeriumeid peaksid sel juhul rakendada ka teised ELi kaubanduspartnerid oma standardimispoliitika suhtes.

Soovitav on, et standardimise protsessi puhul peetaks alati silmas järgmisi tunnuseid, mida Euroopa standardiorganisatsioonid ning mõned foorumid ja konsortsiumid juba järgivad.

- (1) Avatus: standardite väljatöötamise protsess peaks toimuma mittetulundusühendustes avalike otsuste põhjal, mis on kättesaadavad kõigile huvilistele. Nn avatud standardimise protsessi juhivad asjakohaste huvirühmade kategooriad ja see protsess peegeldab kasutajate vajadusi.
- (2) Konsensus: standardimise protsess põhineb koostööl ja üksmeelel. Protsess ei sea ühegi huvirühma huvisid esiplaanile.
- (3) Tasakaal: huvirühmad saavad standardimise protsessiga tutvuda kõigis standardite väljatöötamise etappides ja kõigi tehtud otsuste puhul. Tasakaalu hoidmiseks on soovitatav kõigi huvirühmade osalemine.

- (4) Läbipaistvus: standardimise protsessiga saavad tutvuda kõik huvitatud isikud ja kogu teave tehnilisi aspekte puudutavate arutelude ja otsuste kohta arhiveeritakse ja identifitseeritakse. Sobivate ja kõigile kättesaadavate vahendite abil teavitatakse kõiki (uute) standardite kehtestamisest. Huvitatud isikute kommentaare võetakse arvesse ja neile vastatakse.

Standardite enda puhul tuleks võtta arvesse järgmisi tunnuseid:

- (1) Hooldus: avalikustatud standarditele tagatakse jätkuv ja pikaajaline tugi ja neile pakutakse hooldust, sealhulgas kohandatakse neid sujuvalt uute arengutega, mis on osutunud vajalikeks, tõhusateks ja koostöövõimelisteks.
- (2) Kättesaadavus: valminud standardid muudetakse mõistliku aja jooksul avalikkusele kättesaadavaks, et neid rakendada ja kasutada (sealhulgas mõistliku tasu eest või tasuta).
- (3) Intellektuaalomandi õigused: standardite rakendamiseks oluline intellektuaalomand on taotlejate jaoks litsentseeritud (õiglaselt) mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel ((F)RAND),⁸ mis hõlmab ka intellektuaalomandi õiguste omaja äranägemisel kasutustasuta litsentside väljastamist nn olulise intellektuaalomandi puhul.
- (4) Asjakohasus: standard on tõhus ja asjakohane. Standard peab vastama turu vajadustele ja õigusaktides esitatud nõuetele, eelkõige juhul, kui need nõuded käsitlevad standardimisvolitusi.
- (5) Neutraalsus ja stabiilsus: standardid peaksid võimaluse korral olema tulemuspõhised, aga mitte eset kirjeldavad omadused. Nad ei tohiks põhjustada (ülemaailmse) turu häireid ja rakendajatel peaks säilima tänu neile võime edendada konkurentsi ja innovatsiooni. Sellele lisanduks stabiilsuse tõstmise huvides see, et standardid peaksid baseeruma uuenduslikel teadus- ja tehnoloogilistel arengutel.
- (6) Kvaliteet: kvaliteet ja üksikasjade kirjeldus on tasemel, mis võimaldab välja töötada mitmesuguste koostalituvvõimeliste toodete ja teenuste konkrentsivõimelisi rakendusi. Standarditud liidesed ei ole varjatud ning neid ei kontrolli keegi peale standardiorganisatsioonide.

a) Komisjon soovib need tunnused integreerida edasistesse IKT standardimisprotsessidesse.
--

2.2. IKT standardite kasutamine riigihanke puhul

Standarditele viitamine riigihangete korraldamisel võib aidata innovatsiooni oluliselt kiirendada, kui riigiasutuste kasutuses on vahendid, mida on vaja vastavate ülesannete

⁸ Põhimõte FRAND tähendab seda, et kõik osapooled nõustuvad litsentseerima oma intellektuaalomandit, mis kuulub vastava standardi juurde õiglasel, mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel igatüüpi jaoks, kes soovib kõnealust standardit rakendada. Konkreetne litsentsileping sõlmitakse intellektuaalomandi omaniku ja selle vahel, kes soovib standardit rakendada.

täitmiseks, eelkõige juhtivaid turge⁹ käsitlevate meetmete puhul, nagu näiteks e-tervise valdkonnas.

Riigihankeid tuleb korraldada vastavalt direktiivile 2004/18/EÜ,¹⁰ mille sätetes eristatakse ametlikke standardeid ja muid tehnilisi spetsifikatsioone, mille kohta nõutakse lisaks funktsionaalsete nõuete kirjeldamist. Enamgi veel, selleks et pakkumiste esitajad saaksid kasutada mitmesuguseid tehnilisi lahendusi, soovitatakse direktiivis kasutada tehnoloogiliselt neutraalseid kirjeldusi. Kui riigiasutused viitavad tehnilistele standarditele oma tehnilistes kirjeldustes, peaksid nad täpsustama, kas nad lubavad pakkumiste esitajatel tõestada, et nende pakkumine vastab kirjeldustele isegi juhul, kui ta ei vasta viidatud tehnilistele standarditele.

Siiski võidakse IKT teenuste ja toodete omandamisel kasutada täiendavaid nõudeid. Riigiasutused peavad suutma määratleda IKT strateegiaid ja IKT arhitektuuri, sealhulgas asutuste ja organisatsioonide vahelist koostalitlusvõimet ning nad korraldavad hankeid selliste IKT süsteemide / teenuste ja toodete või nende osade ostmiseks, mis vastavad nende määratletud nõuetele.

Nõukogu otsuses 87/95/EÜ, milles on sätestatud praegu kehtivad ELi standardimise põhimõtted IKT valdkonnas, tunnistatakse IKT valdkonna eripära ja selles püütakse anda juhiseid IKT süsteemide riigihangete jaoks. Otsuses rõhutatakse koostalitlusvõime olulisust ja soovitatakse selle saavutamiseks viidata funktsionaalsetele standarditele. Otsuses on ka säte, et sellest reeglist võib loobuda, kui selleks on põhjendatud vajadus. Siiski on nõukogu otsus 87/95/EÜ ajast maas, sest selles keskendutakse toodetele ja ei nimetata teenuseid ja rakendusi, nagu seda tehakse tänapäeval. Seepärast tuleks nõukogu otsust 87/95/EÜ ajakohastada, eesmärgiga koostada riigiasutuste jaoks standardid ja spetsifikatsioonid, mis vastavad IKT teenuste ja rakenduste riigihangetega seonduvatele tänastele vajadustele.

Standardid ja spetsifikatsioonid, mis hõlmavad asutuste või IKT süsteemide ja teenuste vahelisi liideseid, peavad esmajoones vastama riigiasutuste konkreetsetele ärihuvidele ning seega rakendama nende IKT strateegiaid ja arhitektuurilisi lahendusi. Kui vähegi võimalik ja pidades silmas, et nende vajaduste täitmiseks on vaja paindlikkust, peaksid sellised liidesed olema määratletud tehnoloogiliste viidete kaudu, nt standardid või spetsifikatsioonid, mille puhul toode ja müüja on neutraalsed ja mida saavad rakendada erinevad tarnijad. See tagab pakkuja vahel tõhusa konkurentsi ja seega madalamad hinnad ning muudab tõenäolisemaks, et selliselt saadud IKT süsteemid on koostalitlusvõimelised nii olemasolevate kui ka tulevikus loodavate süsteemidega, mida kasutavad teised ametiasutused või eraisikud ja ettevõtted.

- b) **Komisjon soovitab** nõukogu otsuses 87/95/EÜ esitatud riigihanget käsitlevaid sätteid ajakohastada selliselt, et riigiasutused saaksid kergema vaevaga omandada IKT teenuseid, rakendusi ja tooteid, mis vastavad nende konkreetsetele vajadustele ja eelkõige on piisavalt koostalitlusvõimelised.

c) **Komisjon soovitab** selgitada, et kui standarditud liidesed on määratletud ka IKT strateegiates, arhitektuuris ja koostalitlusvõime raamistikes, siis võib nende rakendamist nõuda riigihanke menetlustes eeldusel, et täidetakse avatuse, õigluse, objektiivsuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid ja kohaldatakse riigihanke direktiive.

⁹ Teatis: Juhtivate turgude algatus Euroopas. KOM(2007) 860.

¹⁰ ELT L 134, 30.4.2004, lk 114.

2.3. IKT alaste teadusuuringute, innovatsiooni ja standardimise vahelise sünergia suurendamine

Mitmete IKT alaste teadus- ja arendustegevuse projektide tulemusena on saadud väga asjakohaseid uurimistulemusi. Siiski jäetakse need sageli konkreetseteks rakendusteks viimistlemata ja neid ei saa hiljem ärilistel eesmärkidel kasutada. Standardid aitavad oluliselt kaasa teadusuuringute tulemuste praktikasse rakendamisel.

Algatused, milles parandatakse IKT standardimise ja IKT alase teadus- ja arendustegevuse seotust on kõige tõhusamad, kui need tehakse teadusuuringute kavandamise tasandil, mitte lihtsalt konkreetse uurimisprojekti elluviimiseks. Standardimise vajalikkust tuleb seega arvestada teadusuuringute tsükli varajases etapis ning standardimist käsitlev osa peaks kuuluma Euroopa tehnoloogiaplatvormide (ETPd) väljatöötatavatesse strateegiliste teadusuuringute kavadesse.

- d) **Komisjon soovib** konsulteerida pidevalt standardimise ja teadusuuringutega tegelevate huvirühmadega, eelkõige ETP-dega, et tagada asjakohaste Euroopa teadusuuringute algatuste maksimaalne panus IKT standardimise toimingutes.
- e) **Komisjon soovib** standardijatel kohandada vajadusel oma menetlusi tagamaks, et teadusorganisatsioonide, konsortsiumide ja projektide kaastööd aitaksid kaasa IKT standardite õigeaegsele väljatöötamisele.
- f) **Komisjon soovib**, et liikmesriigid kasutaksid riiklikul tasandil ühesuguseid lähenemisviise kõigi IKT alaste teadus- ja arendustegevuse algatuste tegemisel.

2.4. Intellektuaalomandi õigused IKT standardite puhul

IKT koostalitusvõime ja eelkõige tarkvara koostalitusvõime on muutunud äärmiselt oluliseks maailmas, kus kõik on omavahel järjest enam seotud. Intellektuaalomandi õigustel on seetõttu standardimise protsessis oluline roll, sest koostalitusvõime saavutamiseks vajalike tehnoloogiliste lahenduste omandiõigusi tuleb arvestada¹¹.

Üldjoontes võimaldavad Euroopa Liidus kehtivad standardimispehimõtted tootja omanduses olevate, intellektuaalomandiõigustega kaitstud tehnoloogiate inkorporeerimist standarditesse. Konkurentsi käsitlevad eeskirjad ELis näevad siiski ette, et standardite kehtestamine ei tohiks kahjustada konkurentsi ja peaks põhinema diskrimineerimist välistaval, avatud ja läbipaistvatel menetlustel¹². Standardid, mis on tingimusteta kättesaadavad ja mida saavad rakendada kõik huvitatud isikud, soodustavad konkurentsi.

Standardeid väljatöötavate organisatsioonide hulgas on intellektuaalomandi õiguste poliitika osas kasutusel palju erinevaid lähenemisviise, mida on kohandanud konkreetseid olukordi silmas pidades. Eelkõige tarkvara standardimine, mida tehakse koostalitusvõime nõuete täitmise toetuseks, tundub järgivat oma joont. Erinevused iseenesest ei ole probleem, kui standardite intellektuaalomandi õiguste kaitsmisel pööratakse piisavat tähelepanu protsessile ja standardimise pehimõtted vastaks konkurentsieeskirjadele. Standardite kehtestamise

¹¹ Vt komisjoni teatis „Tööstusomandi õiguste strateegia Euroopas”; KOM(2008)465, 16.7.2008.

¹² Vt Suunised EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldatavuse kohta horisontaalkoostöö kokkulepete suhtes, EÜT C 3, 6.1.2001, lk 1. Kõik standardeid kehtestavad asutused peavad neid suuniseid täitma. Käesolev valge raamat toetab konkurentsieesmärkide ja horisontaalkoostöö suuniste täitmist.

põhimõtted peavad olema ka stabiilsed, prognoositavad, läbipaistvad ja tõhusad. Nad peavad soodustama konkurentsi ja lihtsustama tootearendust. Standardimise protsesside avatus ja kergesti ligipääsetavus ning standardite kättesaadavus kõigile huvitatud isikutele on kõige olulisemad eeltingimused tõhusta intellektuaalomandi õiguste poliitika rakendamisel.

Kommunikatsiooni sektori IKT haru huvirühmad tunduvad olevat üldjoontes rahul (F)RAND lähenemisviisiga oluliste intellektuaalomandi litsentside andmisel standarditele. Kuid isegi siin võib innovatiivsete teenuste ja rakenduste järjest suurem keerukus kaasa tuua tohutul hulgal patente ja selle tagajärjel võib olukord muutuda keeruliseks ning standardite intellektuaalomandi õigused võivad kumuleeruda ja asjatut koormust tekitada.

Kuigi (F)RAND põhimõtted võivad olla vahendeiks, millega tagatakse aus tasakaal litsentsisaajate ja litsentsiandjate õiguste vahel, arvavad paljud huvirühmad, et on ruumi täiendusteks ja parandusteks, et vähendada keerukust ja parandada litsentseerimismenetluse etteaimatavust. Kui enne standardi vastuvõtmist deklareeritakse maksimaalsete piirangutega litsentseerimistingimused, kus võib-olla sisalduksid (maksimaalsed) kasutustasude määrad, saaks parandada (F)RAND põhimõttel toimuva litsentseerimise tõhusust, sest see võimaldab konkurentsi nii tehnoloogia kui ka hinna tasandil.

Teisest küljest on paljud IT-huvirühmad, eelkõige tarkvaratööstus ja tarkvarakasutajad arvamusel, et kui kasutatakse selliseid intellektuaalomandi õiguste põhimõtteid, mis erinevad (F)RAND lähenemisviisist, siis saaks koostalitusvõime viia kõrgemale tasemele. Mitmed foorumid ja konsortsiumid, kes tegelevad tarkvara standardimisega, on seetõttu võtnud vastu teistsuguseid lähenemisviise intellektuaalomandi õigustele. Neist mõned näiteks nõuavad, et standardite intellektuaalomandi õigusi tuleks litsentseerida ilma kasutustasu kehtestamata.

Paljud VKEde huvirühmad ja tarbijaorganisatsioonid toetavad lähenemisviisi, kus kasutustasu ei kehtestata (royalty-free, RF); sellist lähenemisviisi nimetatakse „RF on (F)RAND”, eelkõige standardite puhul, millele tuleb viidata õigusaktides ja poliitiliste põhimõtete juures.

Kuigi on selge, et intellektuaalomandi õiguste paljud aspektid on kaetud muude poliitikavaldkondadega, on IKT standardimise juures teatavad aspektid, mis – keskendudes funktsionaalsetele standarditele ja koostalitusvõimele – muudavad IKT standardite väljatöötamise selles valdkonnas eriti oluliseks ja delikaatseks küsimuseks. Et mitte kahjustada konkurentsi erinevate ettevõtlusmodelite vahel, tuleks siiski säilitada paindlikkus, sealhulgas järjest populaarsema avatud lähtekoodiga tarkvara mudeli osas, mille kasutamine ja rakendamine võiks toimuda tingimustel, mis on väga erinevad (F)RAND lähenemisviisi raames kehtivatest litsentsitasudest.

- g) **Komisjon soovib**, et IKT standardite väljatöötamisega tegelevad organisatsioonid peaksid konkurentsiõigust ja intellektuaalomandi õigust järgides:
- rakendama selgeid, läbipaistvaid ja tasakaalustatud intellektuaalomandi õiguste põhimõtteid, diskrimineerimata erinevaid ettevõtlusmudeleid ning võimaldades konkurentsi,
 - tagama intellektuaalomandi õigustest teavitamise menetluste tõhususe,
 - kaaluma prognoositavuse ja läbipaistvuse suurendamise võimaliku variandina seda, et kinnitataks maksimaalselt piiravad litsentseerimistingimused, kus enne standardi vastuvõtmist võivad olla kehtestatud (maksimaalsed) kasutustasude määrad.

2.5. Foorumite ja konsortsiumide kaasamine IKT standardimisel

Praegu viidatakse Euroopa standardimispoliitikas vaid ELi õigusaktidega kehtestatud standarditele ja neile standardimis põhimõtetele, mille on kehtestanud Euroopa standardiorganisatsioonid (ESOd). ESODE jaoks on aga kehtestatud normid, mis võivad muuta ülesannete täitmise ja töömeetodite vastuvõtmise keeruliseks olukorras, kus nõudlus kehtestada standardeid kiiresti arenevas valdkonnas nagu IKT järjest suureneb. Uuring ja sellele järgnenud arutelud näitasid, et tööstus eelistab esitada need vähesed standardimiseks vajalikud kõrgtehnoloogilised pädevused, mida on vaja paljude mahukate IKT valdkondade puhul, foorumitele ja konsortsiumidele, kes suudavad kiiremini reageerida turu koostalitlusvõime alastele vajadustele.

Foorumid ja konsortsiumid on tootnud mitmeid asjakohaseid IKT standardeid, eelkõige valdkondades, kus tehniline ekspertiis on otseselt konkreetsete foorumite ja konsortsiumide, aga mitte ESODE ülesanne. Nii on näiteks Interneti protokollide käsitlevad standardid kehtestanud IETF (Interneti tehniline tööühm) ning veebisisu juurdepääsusuunised tootnud W3C (veebikonsortsium). Nimetatud standardite turutingimustele vastavust ei ole arutatud. Standardite arv, mille on kehtestanud tööstusfoorumid ja konsortsiumid (kellel on otsene ligipääs tehnilistele ressursidele), tõuseb pidevalt ning neid standardeid rakendatakse sageli innovatiivsete toodete ja teenuste puhul. Euroopa standardimispoliitika peaks võtma aluseks ning paremini ära kasutama foorumite ja konsortsiumide loodud potentsiaali.

Eeldatakse, et parem koostöö IKT foorumite ja konsortsiumidega ning eelkõige nende ja ametlike standardiorganisatsioonide vahelise koordineerituse kasv vähendaks killustatuse ohtu ning topelt- või omavahel vastuolus olevate standardite kehtestamist IKT valdkonnas. Põhjust muresemiseks on just standardite aeglase kasutuselevõtu ja killustatud lahenduste pärast ühiskonnaelu jaoks oluliste teenuste nagu näiteks e-valitsuse, e-õppe ja e-tervise puhul. Koostöö ja koordineerimise parandamine suurendab koostalitlusvõimet ja seeläbi kasvab innovatiivsete lahenduste turuosa.

Foorumite ja konsortsiumide töö paremal kasutamisel tuleks arvestada asjaoluga, et standardite sidumisel ELi õigusaktide ja poliitikaga on lisaks standardite enda vabatahtlikkusele lai poliitiline dimensioon. See rõhutab veelkord eespool kirjeldatud tunnuste loetelu tähtsust õigusaktides standarditele viitamise puhul.

Olukorda silmas pidades ja lisaks tihedamale koostööle standardeid väljatöötavate ametlike ja mitteametlike organisatsioonide vahel, oleks ELi jaoks kõige tõhusam teatavate standardimislünkade täitmiseks see, kui viidatakse otse foorumite ja konsortsiumide standarditele valdkondades, kus puudub oht, et ESODEs või ametlikes rahvusvahelistes standardiorganisatsioonides tehtavat dubleeritakse.

Foorumite ja konsortsiumide väljatöötatud standardite tunnustamine lihtsustaks üldjuhul IKT standardimise alast koostööd peamiste kaubanduspartneritega nagu USA ja sedalaadi koostööd saaks jätkata transatlantilise majandusnõukogu tegevuse raames.

Kinnitades veelkord ühtlustatud standardite asjakohasust valdkondades, kus standardid on olemas, peaks uus lähenemisviis võimaldama riiklikel asutustel õigete tingimuste täitmise korral üldkehtiva reegli (et viidatakse ametlikele ESO standarditele) osas erandeid teha. Selleks võiks komisjon töötada välja sobiva protseduuri, mis võimaldab õigusaktide ja põhimõtete väljatöötamisel viidata konkreetsete foorumite ja konsortsiumide standarditele.

- | | |
|----|--|
| h) | Komisjon soovib teha võimalikuks viitamine konkreetsete foorumite ja konsortsiumide standarditele asjakohaste ELi õigusaktide ja poliitiliste põhimõtete puhul (kui need standardid on saanud positiivse hinnangu ja kui foorum või konsortsium on standardite väljatöötamisel kasutanud punktis 2.1 kirjeldatud tunnuste loetelu). |
| i) | Komisjon soovib edendada koostööd foorumite ja konsortsiumide ning ESOde vahel eesmärgiga kehtestada ESO standardid. |

2.6. Huvirühmade vahelise dialoogi ja partnerluse tugevdamine

Nõukogu otsusega 87/95/EÜ on ette nähtud infotehnoloogia valdkonna standardimisega tegeleva nõuandekomitee (SOGITS) loomine. Selle komitee ülesandeks on aidata komisjonil otsust rakendada. Komitee koosseisu kuuluvad ainult liikmesriigid, ESOde esindajatel on vaatlajastaatus ja komitee võib kutsuda eksperte konkreetsete küsimuste üle aru pidama. Samas jäävad IKT standardimispoliitika laiemad aspektid, sealhulgas prioriteetide kehtestamine, muude allikate standardimistöö kasutamine nagu ka IKT standardimispoliitika ja muu IKT standardeid kasutava poliitika ühtsus, suuresti SOGITSi vastutusalast väljapoole. Seetõttu on SOGITS suutnud senini vähe ära teha.

Komisjon leiab, et SOGITS tuleks asendada platvormiga, mis esindab kõiki asjakohaseid huvirühmi. Selline platvorm tagaks ühtsena, läbipaistvama ja järjepidevama IKT standardimispoliitika ning see lihtsustaks kvaliteetsete IKT standardite väljatöötamist. Platvorm annaks ka komisjonile ja liikmesriikidele ekspertide tasemel nõu küsimustes, mis puudutavad IKT standardimispoliitikat ja selle rakendamist, näiteks:

- komisjoni nõustamine iga-aastase IKT standardimise tööprogrammi ja selle prioriteetide osas;
- uusi ELi õiguslikke raamistike ja põhimõtteid toetavate IKT standardimisvajaduste varajane tuvastamine;
- IKT standardeid väljatöötavate ESOde ja muude organisatsioonide võimalike mandaatide määramine;
- IKT standardimisküsimuste järelevalve ja läbivaatamine uute ELi õiguslike raamistike ja põhimõtete rakendamise toetuseks;
- standardite tunnuste loetelu kohaldamise kontrollimine foorumite ja konsortsiumide tööprotsessis ja standardite osas;
- asjakohaste foorumite ja konsortsiumide leidmine ja nende ülesannete määratlemine, eesmärgiga parandada nende kaasamist IKT üleeuroopaliste standardite väljatöötamisse;
- osalevate organisatsioonide tööprogramme käsitleva teabe ja võimaluse korral liikmesriikide IKT standardimistegevusega seonduva teabe kogumine.

Kõnealune dialoog peaks võimaldama liikmesriikidel ja komisjonil arutada küsimusi konkreetse vastutusalala raames, ja samas ka diskuteerida standardiorganisatsioonide huvirühmade laiema ringiga, sealhulgas foorumite ja konsortsiumidega, tööstusega, VKEdega, tarbijatega jne.

IKT huvirühmade platvormi peaks toetama praeguse IKT standardite nõukogu põhjal loodud struktuur, mille kaudu koordineeritaks ESOde, foorumite ja konsortsiumide

standardimistegevust platvormi poliitiliste suuniste alusel. IKT standardite nõukogu peamised ülesanded on standardite väljatöötamise järelevalve ja asjakohaste standardikehtestamiseorganisatsioonide vahelise tegevuse koordineerimine, huvirühmade platvormi poliitiliste suuniste põhjal.

- j) **Komisjon soovib** luua permanentne, mitmeid huvirühmi kaasav IKT standardimispoliitika platvorm (suurema liikmete arvuga kui nõukogu otsusega 87/95/EÜ loodud SOGITS), kelle ülesandeks on nõustada komisjoni kõigis IKT standardimispoliitikaga seonduvates küsimustes ja aidata seda poliitikat rakendada.
- k) **Komisjon kutsub** ESOsid ja teisi IKT standardeid väljatöötavaid organisatsioone üles vaatama läbi oma tööülesandeid ja IKT standardite nõukogude praegusi koosseise, eemärgiga muuta nende organisatsioonide tegevus tõhusamaks.

3. EDASISED SAMMUD

Valge raamatu avaldamisega kutsub komisjon kõiki huvitatud isikuid üles esitama kommentaare, eelkõige edasiste meetmete osas tehtud soovitude kohta. Nagu eelnevatest punktidest näha keskendutakse neis soovitudes võimalusele võtta meetmeid, mis ei ole seadusandlikud ning mida saab rakendada ajakohastades nõukogu otsust 87/95/EÜ.

Samuti alustati hiljuti praegu Euroopas kehtiva standardimissüsteemi põhjalikku läbivaatamist. Komisjon tegi sõltumatule ekspertide rühmale ülesandeks valmistada 2009. aasta lõpuks ette strateegilised soovitusel Euroopas kehtiva standardimissüsteemi läbivaatamiseks. Selles valges raamatus IKT standardimispoliitika kohta esitatud ettepanekuid võetakse ekspertide rühma töös arvesse.

Käimasoleva üldise poliitika läbivaatamise ja valge raamatu ilmunisele järgnevate avalike arutelude tulemusena kavandab komisjon esitada 2010. aastal mistahes vajalikud poliitilisi põhimõtteid käsitlevad või õiguslikud ettepanekud.

Komisjon kutsub üles esitama oma seisukohti valges raamatus, eelkõige kastides esitatud soovitude kohta. Need tuleks saata 15. septembriks 2009, soovitatavalt kasutades portaali „Your Voice in Europe” http://ec.europa.eu/yourvoice/consultations/index_en.htm#open,

või e-posti teel aadressile: ENTR-ICT-STANDARDISATION@ec.europa.eu

või posti teel aadressile:

Modernising ICT Standardisation Policy in the EU: the Way Forward (ENTR/D/4)
European Commission – BREY 6/60
B-1049 Brüssel

Kui Te ei esinda vaid isiklikku seisukohta, siis märkige oma organisatsiooni nimetus ja tegevusala. Ettevõtted, kes esitavad oma seisukohti, peaksid lisaks esitama üksikasjad töötajate arvu kohta ning märkima, kas nad on IKT toodete esmatootjad, IKT teenuste osutajad või IKT teenuste kasutajad.

Ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraat (DG ENTR) avaldab saabunud seisukohavõetud veebilehel (http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/standards/ict_index_en.htm). Palume Teil tutvuda avaliku aruteluga kaasnevate isikuandmete kaitse põhimõtetega, mis selgitavad, kuidas Teie isikuandmeid ja vastuseid käsitletakse. Erialaorganisatsioonidel palutakse end registreerida Euroopa Komisjoni huvide esindajate registri kaudu (<http://ec.europa.eu/transparency/regrin/>), mis on loodud Euroopa läbipaistvuse algatuse raames, et teavitada komisjoni ja üldist avalikkust huvide esindajate eesmärkidest, rahastamisest ja struktuuridest.